

Cooperativismo e Economía Social, nº 29 (2006-2007), pp. 119-125

UNHA APROXIMACIÓN Á LEI 12/2006, DO 1 DE DECEMBRO, DE FUNDACIÓNS DE INTERESE GALEGO

M.ª Jesús RODRÍGUEZ MÍGUEZ

1.- Presentación.

A promulgación dunha nova lei de fundacións de interese galego constitúe un fito fundamental para o desenvolvemento do denominado “Terceiro sector”, que ben merece un comentario, aínda que este sexa nesta ocasión necesariamente breve. A importante labor desenvolvida pola fundación no ámbito da economía social facía, sen dúbida, imprescindible actualizar a súa regulación positiva a unha realidade dinámica e en constante evolución, máxime cando a propia lexislación estatal mudara tamén recentemente.

O artigo 34.1 da Constitución Española reconece “o dereito de fundación para fins de interese xeral, de acordo coa lei”. Pola súa banda o Estatuto de autonomía da Comunidade Autónoma de Galicia, aprobado pola Lei Orgánica 1/1981, do 6 de abril, no seu artigo 27,26 confírelle a competencia exclusiva á Xunta de Galicia en materia de fundacións de interese galego.

Esta previsión constitucional e autonómica materializouse cando o lexislador galego decidiu - adiantándose á meirande parte das lexislacións autonómicas coa excepción da Lei 1/1982, do 3 de marzo, das fundacións privadas de Cataluña, actualmente derrogada pola Lei 5/2001, do 2 de maio de Fundacións - exercer dita competencia mediante a promulgación da Lei 7/1983, do 22 de xuño, de réxime das fundacións de interese galego (modificada pola Lei 11/1991, do 8 de novembro), e o Decreto 193/1984, do 6 de setembro, sobre o Regulamento de organización e funcionamento do protectorado das fundacións de interese galego, derogado polo vixente

Decreto 248/1992, do 18 de xuño, polo que se aproba o Regulamento de organización e funcionamento do protectorado das fundacións de interese galego.

Transcorridos máis de vinte anos dende a aprobación da citada Lei galega, o 19 de xaneiro do presente 2007 entrou en vigor a Lei 12/2006, do 1 de decembro, de Fundacións de Interese Galego [DOG núm. 242, do 19 de decembro], que ten como obxectivo, como recolle a súa Exposición de Motivos, “dotar á nosa comunidade autónoma dun texto normativo actualizado, que se adapte á realidade e á actualidade do fenómeno fundacional, como consecuencia da súa crecente importancia e da súa actuación en múltiples áreas de actividade”.

A ineludible necesidade de actualizar a nosa lexislación nesta materia supón, en último termo, dar resposta ás lexítimas aspiracións e demandas formuladas polas propias fundacións, encamiñadas a simplificar, flexibilizar e reducir o intervencionismo dos poderes públicos no funcionamento das mesmas, respectando a súa autonomía, os fins de interese xeral para os cales se constituíron, sen prexuízo do exercicio das funcións de control e tutela que corresponde exercer a Administración sobre as mesmas en aquilo que lles resulte imprescindible.

Para iso, o lexislador opta, entre outras medidas, pola simplificación dos trámites administrativos, o incremento da capacidade autoorganizativa do padroado, a redución dos actos de control do protectorado, a unificación do rexistro, e a creación dun órgano de carácter consultivo o Consello Superior de Fundacións de Galicia.

Fronte aos vinte e catro artigos do texto derogado, a nova lei contén sesenta e tres artigos, estruturados en dez capítulos, que xunto con catro disposicións adicionais, unha disposición transitoria, unha disposición derogatoria e dúas disposicións derradeiras, conforman un texto que pretende converterse nunha ferramenta útil que permita non só regular as actividades das fundacións declaradas de interese galego existentes, senón facilitar o seu desenrolo e potenciar o fenómeno fundacional como canle de expresión da iniciativa privada en prol da consecución de fins de interese xeral.

2.- Principais modificacións.

Ao abordar a regulación substantiva e procedimental das fundacións de interese galego, a nova Lei presenta como principais modificacións a destacar as seguintes:

En canto ó ámbito de aplicación, a Lei derogada consideraba fundacións de interese galego, tanto as domiciliadas en Galicia - con independencia de onde desenvolveran as súas principais actividades - coma as que desenvolveran as súas principais actividades en Galicia - con independencia do lugar onde estivesen domiciliadas -, feito este que xeraba conflitos de leis con outras comunidades.

Agora a nova Lei galega de fundacións, de conformidade cos preceptos de aplicación xeral da estatal Lei 50/2002, do 26 de decembro, de fundacións, define as fundacións de interese galego como “aquelas organizacións constituídas sen fin de lucro que, por vontade dos seus creadores, teñan afectado de modo duradeiro o seu patrimonio á realización de fins de interese xeral para Galicia e desenvolvan principalmente as súas actividades e teñan o seu domicilio no territorio da comunidade autónoma” (art. 2).

En consonancia coa Lei estatal establécese que poderán constituír fundacións as persoas físicas e as persoas xurídicas, declarándose expresamente que estas últimas poden ser tanto públicas como privadas, requirindo no caso das persoas físicas, capacidade para dispoñer gratuitamente, *inter vivos* ou *mortis causa*, dos bens e dos dereitos nos que consista a dotación, e no caso das persoas xurídicas de índole asociativa, o acordo expreso do órgano competente para dispoñer gratuitamente dos seus bens, consonte os seus estatutos ou a lexislación que lles sexa aplicable. As de carácter institucional deberán contar co acordo expreso do seu órgano reitor, e as persoas xurídico-públicas terán capacidade para constituír fundacións, agás que as súas normas reguladoras establezan o contrario (art.9).

Respecto da vontade de constituílas se precisa que se poderá constituír por actos *inter vivos* (mediante escritura pública co contido determinado legalmente) ou *mortis causa* (impoñéndose a forma testamentaria cos mesmo requisitos legais e precisando que será outorgada polo testamenteiro e, no seu defecto, polos herdeiros testamentarios, e no caso de estes non existiren ou de contraviren esta obriga, a escritura será outorgada polo protectorado, logo de autorización xudicial).

As fundacións así constituídas terán personalidade xurídica desde a inscrición da escritura pública de constitución no Rexistro de Fundacións de Interese Galego da Comunidade Autónoma de Galicia, inscrición que só poderá ser denegada, - mediante resolución motivada -, cando a escritura de constitución non se axuste ás prescricións da Lei.

En canto a dotación patrimonial, - adecuada e suficiente para o cumprimento dos fins fundacionais -, establececese a presunción de suficiencia nun mínimo de 30.000 €, pero permitíndose un valor inferior cando poida xustificar mediante a presentación do primeiro programa de actuación, xunto cun estudo económico que acredite a súa viabilidade coa utilización exclusiva dos devanditos recursos (art.13).

En canto ao órgano de goberno e de representación da fundación - agora obrigatoriamente denominado “Padroado” -, terá carácter colexiado e estará integrado por un mínimo de tres membros. Contará cun presidente, que deberá ser un membro do propio padroado, e un secretario, que poderá ser ou non membro do mesmo. O desempeño do cargo de membro do padroado considerase persoal e sen posibilidade de delegación, pero permítese como novidade que no caso de que o membro do padroado o sexa por razón do cargo que ocupe, poda actuar no seu nome a persoa á que legalmente lle corresponda a súa substitución (art.15-16).

Fanse menos restritivas as facultades que pode delegar o padroado nun ou máis dos seus membros con funcións mancomunadas, solidarias ou colexiadas segundo se determinen.

En canto a gratuidade do cargo de patrón, e con independencia do dereito a ser resarcidos dos gastos debidamente xustificadas que o cargo lles ocasione no exercicio das súas funcións, establececese que, agás que a persoa fundadora dispuxese o contrario, o padroado, coa única obriga de información ó protectorado, poderalles fixar unha retribución adecuada a aqueles membros que lle presten á fundación servizos distintos dos que implica o desempeño das funcións que lles corresponden como membros do padroado (art. 23).

O patrimonio da fundación está formado por todos os bens, dereitos e obrigas susceptibles de valoración económica que integren a dotación, así como por aqueles que adquira a fundación con posterioridade á súa constitución, aféctense ou non á dotación (art. 26).

Os bens ou os dereitos que integran o patrimonio das fundacións deberán figurar ao seu nome e constar nos seus inventarios. A súa adquisición poderá realizarse a título oneroso ou lucrativo.

O alleamento e o gravame dos bens e dos dereitos que formen parte da dotación ou estean directamente vinculados ao cumprimento dos fins fundacionais, así como aqueles cuxo importe, con independencia do seu obxecto, sexa superior ao 20 por cento do activo da fundación que resulte

do último balance aprobado, non requiriran autorización previa do protectorado, sendo suficiente a súa comunicación (art. 29).

Así mesmo, permítese, sen autorización do protectorado, a aceptación de legados con cargas, ou doazóns onerosas ou remuneratorias e a repudiación de herdanzas, doazóns ou legados sen cargas, limitándose o padroado a ter que comunicalo ao protectorado no prazo máximo dos dez días hábiles seguintes. (art. 30).

O seu financiamento poderá lograrse por calquera medio lícito, cos rendementos que proveñan do seu patrimonio e, de ser o caso, con aqueles outros procedentes das axudas, as subvencións, as doazóns, as herdanzas e os legados. Poderán desenvolver actividades económicas cuxo obxecto estea relacionado cos fins fundacionais ou sexan complementarias ou accesorias delas, e ademais, poderán intervir en calquera actividade económica a través da súa participación en sociedades, con certos límites, e co deber de informar o protectorado, a través da memoria anual, da devandita participación. Incluso permítese que obteñan ingresos polas actividades que desenvolvan ou polos servizos que lles presten aos seus beneficiarios (art.33 -34).

O destino dos seus ingresos, - polo menos o 70 por cento das rendas e dos ingresos obtidos, por calquera título ou causa, logo de deducir os gastos realizados para a obtención de tales rendas e ingresos -, deberá ser a realización dos fins fundacionais (art. 35).

Establécese a obriga de auditoria externa das contas anuais cando, durante dous exercicios consecutivos, concorran na data de pechamento delas, polo menos, dúas das seguintes circunstancias: a) Que o total das partidas de activo sexa superior a 2.400.000 euros; b) Que o importe neto do volume anual de ingresos pola actividade propia máis, de ser o caso, o da cifra de negocios da súa actividade mercantil sexa superior a 2.400.000 euros; c) Que o número de traballadores empregados durante o exercicio sexa superior a 50; d) Que o valor das vendas e dos gravames de bens e de dereitos da fundación realizados durante o exercicio económico supere o 50 por cento do valor total do seu patrimonio (art. 37).

As fundacións galegas xa non precisan autorización do protectorado para as súas modificacións estatutarias, transformación, agregación, fusión, escisión ou extinción, sendo suficiente a súa comunicación ao mesmo, que só se poderá opor por razóns de legalidade (art. 41 e ss).

Ademais, as autorizacións que, de acordo coa lei, lle corresponde efectuar ao protectorado entenderanse concedidas, por silencio positivo, de

non se recibir resolución expresa no prazo dun mes, contado desde a presentación da solicitude.

O protectorado convertese así no órgano administrativo de asesoramento, apoio técnico e control das fundacións, que velará polo exercicio correcto do dereito de fundación e pola legalidade da súa constitución e funcionamento, reducindo considerablemente o seu antigo papel fiscalizador con carácter previo, da actuación destas entidades. A substitución do control previo por mecanismo máis modernos de control a posteriori vai redundar na áxil actuacións destas institución, que tan importante papel desenvolven en numerosos eidos da nosa sociedade.

Unifícase para toda a Comunidade Autónoma de Galicia o Rexistro de Fundacións de Interese Galego, fronte aos diversos rexistros existentes con anterioridade, en función da clasificación da respectiva fundación, e crease o Consello Superior de Fundacións de Galicia, como órgano de carácter consultivo e coa finalidade de asesorar, informar e ditaminar sobre as disposicións que afecten as fundacións de interese galego, así como de formular propostas e planificar actuacións necesarias para promover e fomentar as devanditas fundacións, que estarán adscritos á Consellería competente en materia de fundacións, que na actualidade é a Consellería de Presidencia, Administracións Públicas e Xustiza.

Establecese, na D. Transitoria única, un prazo de dous anos, contados dende a entrada en vigor desta lei, para que as fundacións xa constituídas adapten os seus estatutos, cando proceda, ao disposto na devandita lei. A non adaptación de estatutos suporá o peche do Rexistro e que non poida obter subvencións ou axudas públicas da Xunta de Galicia, sen prexuízo das responsabilidades nas cales, conforme a lexislación vixente, puidese incurrir.

3.- Valoración final.

O novo texto responde á clara intención de apoiar as iniciativas fundacionais, recoñecéndolles maior liberdade aos seus xestores, reducindo, basicamente, a labor do protectorado a funcións de asesoramento técnico, e apoio, substituíndo os controis previos por controis a posteriori, o que contribuirá a súa eficacia e redundará na súa áxil xestión.

Nesta liña resulta de especial intereses a potenciación da labor de asesoramento que vai ter que desenvolver o protectorado, o que é fundamental para a boa marcha de numerosas fundacións que levan a cabo unha meritoria labor pero que non dispoñen de recursos suficientes para

dispor de persoal técnico e asesor suficiente, ao se concentrar na súa labor nas propias actividades de prestación social ou cultural para as que son creadas. Non debemos esquecer que as grandes fundacións, case que sempre vinculadas a importantes institucións públicas ou privadas e mesmo a empresas mercantís que desenvolven unha importante labor social, soen tomar estes recursos das entidades fundadoras.

Non obstante, para que o protectorado poda levar a cabo esta fundamental tarefa debe estar dotado dos recursos humanos e materiais precisos, pois de outro xeito, a norma non cumpriría o seu obxecto principal.

